

Sakområde: Forskning och utbildning på forskarnivå samt Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Dokumenttyp: Policy
Beslutsfattare: Rektor
Avdelning/kansli: Planeringsavdelningen
Handläggare: Joakim Ögger

Beslutsdatum: 2015-12-15
Träder i kraft: 2015-12-15
Giltighetstid: tills vidare
Bör uppdateras före: uppdateras vid behov av
Försöksdjursrådet (Föd)

Ev dokument som upphävs:

Bilaga till: Rektors beslut av den 15 december 2015 "Policy för användning av djur inom forskning och utbildning vid SLU"

Policy för användning av djur inom forskning och utbildning vid SLU

1 Försöksdjursverksamheten vid SLU

Inom EU och Europarådet definieras endast djur som under användningen är utsatta för någon form av lidande som försöksdjur. I Sverige har vi en definition av försöksdjur som skiljer sig från den europeiska definitionen – det är *syftet* som avgör om ett djur är försöksdjur. Det innebär att alla djur som används till vetenskaplig forskning, undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller kemiska produkter eller andra jämförbara ändamål klassas som försöksdjur och omfattas av lagstiftningen gällande försöksdjur även om de inte utsätts för någonting smärtsamt. Således är

alla djur som ingår i SLU:s forskningsverksamhet försöksdjur, oavsett om de är privatägda djur, vilda djur eller djur som ingår i SLU:s olika försöksbesättningar och användningen omfattas därmed av denna policy.

All användning av djur för vetenskapliga ändamål och undervisning vid SLU ska utföras på ett ansvarsfullt sätt med djurens hälsa och välfärd i fokus. Vid försöksplaneringen ska alternativ till användning av djur beaktas och användas när så är möjligt. I varje enskilt fall ska djurens obehag vägas mot värdet av den kunskap som kan förväntas genom djuranvändningen. *All personal som är involverad i planering av djurförsök, eller arbete med djur i försök ska ta del av och följa denna policy.*

1.1 All användning av försöks-/undervisningsdjur vid SLU:s verksamhet förutsätter att de som planerar verksamheten känner till och följer den lagstiftning och de riktlinjer som gäller för verksamheten. Vid tveksamheter, eller upptäckta missförhållanden ska koordinator för försöksdjursfrågor (djurforsok@slu.se) kontaktas.

1.2 SLU:s försöksdjursråd (Föd) ska fungera som SLU:s djurskyddsorgan och därmed aktivt verka för att god djuromsorg prioriteras inom verksamheten. Djurskyddsorganet ska arbeta enligt lagstiftningen (SJVFS 2015:24 Saknr L 150). Detta innebär bl a att ge råd till personalen i djurskyddsfrågor samt ta fram respektive granska interna rutinbeskrivningar för övervakning, rapportering och uppföljning av djurens välfärd samt för det övergripande djurskyddsarbetet i verksamheten.

1.3 All användning av levande djur för vetenskapliga ändamål eller undervisning ska ha föregåtts av en djurförsöksetisk prövning, om användningen inte är undantagen från kravet på etisk prövning¹ och verksamheten ska följa det etiska tillståndet.

1.4 Den som ansvarar för planering av djurförsök ska under försöksplaneringen rådgöra med den av Jordbruksverket godkända föreståndaren samt den rådgivande veterinären/experten för verksamheten, samt följa de riktlinjer (s.k. SOP, Standard Operating Procedures) som utformats för verksamheten på den aktuella avdelningen/verksamheten.

1.5 Planering och genomförande av djurförsök ska följa 3R-principen (*Reduce, Refine, Replace*). Detta innebär att

- så få djur som möjligt, som ändå ger ett statistiskt säkerställt resultat ska användas (*Reduce*),
- inhysning och skötsel för djuren som ingår i verksamheten ska kontinuerligt förbättras samt att de försöksmetoder som används ska minimera stress och smärta (*Refine*),
- följa utvecklingen av nya metoder som kan ersätta användningen av levande djur i forskningen och använda dessa när så är möjligt (*Replace*).

1.6 Planering och genomförande av djurförsök ska utföras så att enskilda djurarter eller biologisk mångfald inte hotas samt ska vara förenliga med ett hållbart utnyttjande av naturresurser och omsorg om miljön.

1.7 All personal som använder, deltar i användning av levande djur eller vårdar djur som används för vetenskapliga ändamål ska ha genomgått utbildning i försöksdjursvetenskap enligt lagstiftningen (SJVFS 2015:24 Saknr L 150) innan arbetet startar, samt ha erforderlig praktisk kompetens. Kompetensen ska kontrolleras av försöksdjursveterinär/expert eller föreståndare. Detta gäller även för studenter som självständigt ska genomföra studier på levande djur, t ex inom sitt examensarbete. Färdighetsträning bör föregå praktiskt deltagande i verksamheten med djurförsök för

¹ Undantag från kravet på tillstånd eller godkännande: SJVFS 2015:24 Saknr L 150, 2 kap §§ 15-22

att säkerställa den praktiska kompetensen. Personalen ska kontinuerligt erbjudas vidareutbildning och ges möjlighet till att göra denna på arbetstid.

1.8 När djur som använts i SLU:s forskning och/eller undervisning ska utplaceras i hem ska SLU:s policy för utplacering av djur i hem följas.

1.9 Vid SLU ska finnas en koordinator för försöksdjursfrågor som ansvarar för utbildning i försöksdjursvetenskap för alla som medverkar i djurförsök vid SLU, information och råd i försöksdjursfrågor, kontroll av tillstånd, samordning av tillsyn, samordning av statistikföring.

1.10 Arbete med djur som ingår i försök ska utformas med personalens säkerhet och arbetsmiljö i beaktande.

1.11 Vid nationella och internationella samarbeten som inbegriper djurförsök ska välfärden för djuren och etiken för djuranvändningen beaktas.

1.12 Uppdaterad information om gällande regler kring försöksdjursanvändning ska finnas tillgänglig på SLU:s medarbetarwebb.

1.13 SLU ska verka aktivt för att vara remissinstans för försöksdjursfrågor samt representerat i instanser som behandlar försöksdjursfrågor i samhället. Idag är SLU till exempel representerat i:

- Vetenskapsrådets nämnd för försöksdjursfrågor
- Jordbruksverkets nationella kommitté för försöksdjursfrågor samt dess två utskott; etik-och utbildningsutskottet och brukarutskottet
- Webbplatsen www.djurforsok.info, både i styrgruppen och i redaktionsrådet.
- Regional djurförsöksetisk nämnd
- Centrala djurförsöksetiska nämnden
- Nationellt konsortium för webb-utbildning i försöksdjursvetenskap
- Styrgruppen för YH-utbildningen Djurvård och biomedicinsk teknik.

1.14 SLU ska verka för öppenhet i djurförsöksverksamheten och informera aktivt om forskningen. Forskare ska uppmuntras att skicka information om sin forskning till SLU:s kommunikationsavdelning som ansvarar för att informationen kring forskningsresultat från djurförsök sprids på ett sätt som präglas av öppenhet, kvalitet och samhällsengagemang. Vidare ska forskare som direkt kontaktas av media ha en nära kontakt med kommunikationsavdelningen för att säkerställa en effektiv och korrekt informationsspridning.

2 Användandet av djur i utbildningen vid SLU

Universitetets ansvarsområden omfattar bl a djurhållning, djurhälsa och djurskydd för de djur som tagits i människans tjänst. Vid SLU ges yrkesutbildningar för blivande veterinärer, husdjursagronomer, djursjukvårdare, hippologer och även generella högskoleutbildningar för framtida arbete med djur.

Inom SLU:s utbildningar används friska undervisningsdjur vid SLU:s djur- besättningar, inköpta laboratedjur samt privatägda djur för t ex palpationer eller när de kommer in som patienter till universitetsdjursjukhuset. Vissa av utbildnings- programmen omfattar även viltlevande djur, t ex djur i samband med jakt och fiske. Inom andra utbildningsprogram är användningen av djur begränsad till studiebesök i praktiska besättningar. Vid studiebesök kan viss djurhantering förekomma frivilligt och med handledning, t ex vid exteriörbedömning, klövverkning och fårklippning. Kadaver samt organ och preparat framställda av vävnadsmaterial från friska och sjuka djur används inom undervisning samt färdighetsträning. Materialet kommer huvudsakligen från djur som avlivats av andra orsaker än undervisningssyfte. Inom yrkesutbildningarna vid fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap är praktisk djurhantering mycket viktigt för kunskaps- och färdighetsinläring. Därför sker hanterings- och färdighetsträning bäst genom att studenten själv utför momenten under handledning och på det sätt som de ska utföras i praktiken. Målet med utbildningen är att med djurskyddet i fokus främja ett uthålligt nyttjande av djur med god produktion, hälsa och funktion.

För användning av djur i undervisningen ska gällande regelverk följas. All användning av djur och material från djur inom SLU:s utbildning förutsätter att de ansvariga känner till och följer den lagstiftning och de riktlinjer som gäller för verksamheten. All användning av levande djur inom SLU:s utbildningar som utförs på SLU:s djuranläggningar, ska ha föregåtts av en djurförsöksetisk prövning. Undantag från kravet på etisk prövning utgör patientdjur som kommer till kliniken och som inte utsätts för någonting de inte skulle utsätts för ändå, ren färdighetsträning inom ridning, körning och hästens handhavande inom hippologprogrammet och studiebesök i djurbesättningar då syftet är att iaktta eller delta i pågående verksamhet (ej djurförsök)². *Alla inlärningsmoment med hantering av levande eller döda djur ska vara väl genomtänkta och leda till nödvändiga yrkeskunskaper. Dessa moment kan därför inte ersättas med djurfria alternativ och kan inte heller utgå ur utbildningen.*

2.1 Information och etisk diskussion ska föregå inlärningsmomenten. Studenter ska ges möjlighet att ta del av SLU:s policy för användning av djur i undervisningen om de planerar att följa ett utbildningsprogram där hantering av djur och material från djur ingår.

2.2 För alla utbildningsprogram respektive fristående kurser ska det finnas en sammanställning av moment där levande djur, djurkroppar eller vävnad från djur

² Undantag från kravet på tillstånd eller godkännande: SJVFS 2015:24 Saknr L 150, 2 kap §§ 15-22

ingår, vilken blivande studenter kan ta del av innan de söker en utbildningsplats inom programmet/kursen.

2.3 När inlärningsmoment med levande djur, djurkroppar, organ eller vävnads-material ingår i ett utbildningsprogram ska en övergripande information om dessa moment ges redan under programmets första termin. Dessutom bör kurser eller kursblock/årskurser inledas med en etisk diskussion gällande den aktuella djurhanteringen. Målen med övningarna och skälen till att dessa inte kan uppnås med alternativa metoder utan användning av djur ska vara tydliga.

2.4 Inlärningsmoment med döda djur ska om möjligt börja med användning av alternativa metoder, följt av träning på döda djur. Dissektioner ska i första hand utföras på djur, organ och vävnader från djur som ändå skulle avlivas av andra skäl än att användas i undervisning. Vid hantering av döda djur och vävnadsmaterial ska djurkroppen/vävnadsmaterialet behandlas med respekt. När studenterna bedöms ha uppnått tillräcklig färdighet under handledning får studenten självständigt utföra dissektioner.

2.5 Inlärningsmoment med levande djur ska om möjligt börja med användning av alternativa metoder, följt av träning på döda djur, träning på levande djur som ska avlivas och slutligen träning på djur som ska överleva. För veterinär- och djursjukskötprogrammen omfattar detta även hantering och behandling av sjuka djur.

2.6 Vid hantering av levande djur ska handledare vara tillgängliga och djuret ska hanteras på ett sätt så att det inte utsätts för stress eller onödigt lidande. Beteendestudier, hanterings- och palpationsövningar eller liknande kan utföras i bruksbesättningar, på försöksdjur inom SLU, eller på privatägda djur. Den som är ansvarig för djuren ska ge sitt tillstånd till användande av varje enskilt djur.

2.7 För att självständigt få arbeta med levande djur i utbildning och forskning (praktiska moment av karaktären dagliga skötselrutiner undantagna) ska studenten ha genomgått utbildning i försöksdjursvetenskap enligt lagstiftningen (SJVFS 2015:24 Saknr L 150) innan arbetet startar samt fått tillräcklig färdighet under handledning.

2.8 För färdighetsträning av kirurgiska ingrepp där djuren ska avlivas i samband med narkosen ska handledare finnas närvarande och djuret ska före narkosen hanteras på ett sätt så att det inte utsätts för onödigt lidande. I görligaste mån ska djur användas som ändå skulle avlivas av andra skäl än att användas i undervisning.

2.9 Träning i klinisk undersökningsteknik och enklare kirurgiska ingrepp kan ske både på undervisningsdjur och på patientdjur. I det senare fallet förutsätts djur-ägaren vara medveten om att studenter deltar i undersökning och behandling av djuret i och med att man anlitar ett universitetsdjursjukhus. Ingreppen ska utföras under handledares uppsikt och djuret ska hanteras på ett sätt så att det inte utsätts för onödigt lidande.